

Кичээнгеге алыңар, чаа идея

КАТТЫЖА АЛЫҢАР

Российн бөлгаш бистин республиканын удурткучулары экономиканы турму...

бес. Ону чедип алыр дизе бидилиги, экономиктиг ажилдыг бөлгаш ажил...

гаш адырларны ажилыга улуг берелерге, ажил-агыг харылааларыныг устуру...

бүдүрүлгелеринг база коллективтеринг тус-тузуна бот-тускайлаң, нинти кат...

өртзюнде ооң эге өртзюнге хамаарыштыр 50 аягы, а надыкта 00 чедип хуузу саарыга кеззюнге ойнакып турар...

унда хоойлукдуула талазы-биле) ажилгап, бараан бүдүрүлгелеринг иделкени...

дарлыг сөөртүлгелери чайлаш чок, сөөртүп чедире...

ларынча шилчилгенг бо уе-чадаанда озгагай эргеж...

ДУЗАЛАДЫ

Улуг-Хем кожунда Терлиг-Хая сууруусу чоунун оорундан хайыи черде чыдар...

нуң дыштаныр хуунде суму чагыргазынын автобусу чоруп турар...

Владимир Салцакович Огуров биске дыка-ла дузалды.

Суму чагыргазы бөлгаш сууруну чоун «Шын» солуну...

Уран, ус-шеверлерниң чурту ТӨРЭЭН СУУРУМ КИЖИЛЕРИ

Бистин республикада шааньына, Тывада солун, сетүүн үнүп эгезиндештер тургусунаг журналистер «Шы-Тыва» системасына...

мергежилдиң салым-чаяаны тывыныр сагынгыр, эртем-билиг дилемг специалистерин шилчип чалал асылары...

Ооң кадында ам бо шагда солун, сетүүлдер, чыс соонда моогу дег эңдерилген болбай...

дадай, дидим деп чүбеситти, ам саптып келгеш, кайгардыр мен...

Достай, Борбак-оол Араптай, Даптыг Биче-оол, Тыва Республиканың алдарлыг башкылары...

ажылдакчылары, подполковник Эрес-оол Шынарал (ам пенсияда), майор Март-оол Дансурун болгаш өскелер...

ген ат-алдарлыг, өртем билилги, салым-чаяаны кижилери-биле силерни таныштырдым.

Кызыл-Даг чурттуг дык хонга тускай эртемчилер, өске кожуунарда, сууралдыг хундугу кудзелер, кейинер болуп чурттап, ажилдан чоруурлар...

ЖУРНАЛИСТ КАДРЛАР БАР БЕ?

Бистин республикада шааньына, Тывада солун, сетүүн үнүп эгезиндештер тургусунаг журналистер «Шы-Тыва» системасына...

мергежилдиң салым-чаяаны тывыныр сагынгыр, эртем-билиг дилемг специалистерин шилчип чалал асылары...

Ооң кадында ам бо шагда солун, сетүүлдер, чыс соонда моогу дег эңдерилген болбай...

дадай, дидим деп чүбеситти, ам саптып келгеш, кайгардыр мен...

Достай, Борбак-оол Араптай, Даптыг Биче-оол, Тыва Республиканың алдарлыг башкылары...

ажылдакчылары, подполковник Эрес-оол Шынарал (ам пенсияда), майор Март-оол Дансурун болгаш өскелер...

ген ат-алдарлыг, өртем билилги, салым-чаяаны кижилери-биле силерни таныштырдым.

Кызыл-Даг чурттуг дык хонга тускай эртемчилер, өске кожуунарда, сууралдыг хундугу кудзелер, кейинер болуп чурттап, ажилдан чоруурлар...

Ажыт-чажыт чокка

Бистин республикада шааньына, Тывада солун, сетүүн үнүп эгезиндештер тургусунаг журналистер «Шы-Тыва» системасына...

мергежилдиң салым-чаяаны тывыныр сагынгыр, эртем-билиг дилемг специалистерин шилчип чалал асылары...

Ооң кадында ам бо шагда солун, сетүүлдер, чыс соонда моогу дег эңдерилген болбай...

дадай, дидим деп чүбеситти, ам саптып келгеш, кайгардыр мен...

Достай, Борбак-оол Араптай, Даптыг Биче-оол, Тыва Республиканың алдарлыг башкылары...

ажылдакчылары, подполковник Эрес-оол Шынарал (ам пенсияда), майор Март-оол Дансурун болгаш өскелер...

ген ат-алдарлыг, өртем билилги, салым-чаяаны кижилери-биле силерни таныштырдым.

Кызыл-Даг чурттуг дык хонга тускай эртемчилер, өске кожуунарда, сууралдыг хундугу кудзелер, кейинер болуп чурттап, ажилдан чоруурлар...

ЧУГАА — ЭРТТИРИЛГЕ-ЛЕ, ЭРТТИРИЛГЕ

Суму чагыргазының өажыныр чанына чымыган кижилеринг аразынаг кызыггаар эртер эрртирилге оижине дугайтыг мындыг чугаа болган.

Суму чагыргазының эртер эрртирилге бижик бербестен калган чүвө-дөр. Ана халап чүвө.

Ам кайыын алыр ажурлуг чүвө? Район тоунден, Хандагайтыдан, паспорт столундан.

Өртзө баяз аарынылыг деп биз, 10.540 рубль. Бүдүн чылда ол кире болуруга ажырбастыр.

Корбес силер бе. Суму чагыргазында берип турар чүвө деп ботташ, келген кижилер мен. Эрртирилге оижик чокта, кызыггаар шерттирилге эртер эрртирилге бижик кылдыр таттыг кижиге документи...

херээм-чорумна ол чүвө. Урумуңуң чингээр үе-зи чоокшулаан, ханының баяшыны улаткыш туруп берди. Суур эмчизия Хандагайты эмчизияге барзын дээр. 2-3 хонук бурун гаар эрртирилге бижик кылдырары-биле ажаактыгы, паспортуну таныырысы кижиге берип каан улус оис. Мындагы дээр сураг, халап болдувус-ла.

Устүнде торгалыкчылар иң азында чугаа соодундан чүвениң утказы билдир берген боор. Ак-Чырап, Чаа-Суурунг ырак-узак, кылдыр-бөрт черлеринде мал малдап орап улуг-баче кижилеринг аразында бо хоумудалдыг сеткишчи чугаа-дыгылы тараан.

Шынарал, кызыггаар черде чурттап, ажилдан турар 16 хардан өрү нааылыг кижилеринг аразында бо хоумудалдыг сеткишчи чугаа-дыгылы тараан.

Кызыггаар айтыры

Контора чанына туруусуна, дуу кудуму бидиринден дагыныгыштыг убуи харык-шиндээ-да хирелит, кызыл калгыдыг чораш чедип келди. База-ла Хандагайты баар, эрртирилге бижик херелээниң чугаалады. Бистер ол усгайга эрртирилге бижик дугайында, оң хуусааның биле төлөөр ааа-төгериниң сан-түгүнү өскөтөргө, чер чет-төпкү билди алдын дээр тайылбырлап бээрвиске, төлөөр ааа-түгүнү катал-татап айтырып, бузуреван шак болду. «Уруг дыйг

Бир өртзө бижик бербестен калган чүвө-дөр. Ана халап чүвө.

Өртзө баяз аарынылыг деп биз, 10.540 рубль. Бүдүн чылда ол кире болуруга ажырбастыр.

Корбес силер бе. Суму чагыргазында берип турар чүвө деп ботташ, келген кижилер мен. Эрртирилге оижик чокта, кызыггаар шерттирилге эртер эрртирилге бижик кылдыр таттыг кижиге документи...

херээм-чорумна ол чүвө. Урумуңуң чингээр үе-зи чоокшулаан, ханының баяшыны улаткыш туруп берди. Суур эмчизия Хандагайты эмчизияге барзын дээр. 2-3 хонук бурун гаар эрртирилге бижик кылдырары-биле ажаактыгы, паспортуну таныырысы кижиге берип каан улус оис. Мындагы дээр сураг, халап болдувус-ла.

Устүнде торгалыкчылар иң азында чугаа соодундан чүвениң утказы билдир берген боор. Ак-Чырап, Чаа-Суурунг ырак-узак, кылдыр-бөрт черлеринде мал малдап орап улуг-баче кижилеринг аразында бо хоумудалдыг сеткишчи чугаа-дыгылы тараан.

Шынарал, кызыггаар черде чурттап, ажилдан турар 16 хардан өрү нааылыг кижилеринг аразында бо хоумудалдыг сеткишчи чугаа-дыгылы тараан.

Шынарал, кызыггаар черде чурттап, ажилдан турар 16 хардан өрү нааылыг кижилеринг аразында бо хоумудалдыг сеткишчи чугаа-дыгылы тараан.

Мижит-оол СААЯ. «ШЫН» СОЛУНУҢ КОЛ РЕДАКТОРУН ОРАЛДЫКЫМ.

АЧАМ, АКЫМ, МЕН - ДАЙЫНЧЫЛАР БИС

Кижиле бурзуу, ус-кушкан шыкш, ужул үнер уялыг, үнер-кирер огулг, ук-ызы-гуурлук, ада-нелиг болуру дег, мен база-ла ак-нок хем-нер чурту — Тываның база бир кайгамчык каас-чараш боорда. Кадыр-берт тайга-таскылдыг, шораан-шораан, биден-биде хай-даглардыг күчүлдүг Улуг-Хем сарып баткан озен ишти чеге араг кижиниң оенге төртүткен болган мен.

Шынап-ла, минниң, чаш уганым чаа-ла бодарат частыл турганы ол боор: ке-дээр көөрге, калбак-калбак халдарыг, ишкээр көөрге, кара-каа талдар, чөвүк но-гаан-ногаан бурдуерлиг ха-диди, теректер, хой-ле инек-наара, кызыл-кат сывы дуг-лаар, каргыраалан ырыл бадыл чыдар кара-сулуг хемчигеш, озенниң күдү Улуг-Хемге агып басып чыдар. Ону Кашпал иштининг бир адары Час-Сун, Тайлыг-Шия дээр. Сууралыг Урбун-Кашпалга кезек Саттар, Ту-дүштер чурттап чоран дээр чүве. Уругүлдүлдүг чыстай бергенде, дек аяспас, бекен-бекен шораан даглар баштарыдан булуг, туман-даа ыраас, ниги хүннел, каанай бергенде эткен хек-тин, күштарың, аң-мөңийи алгырган-кышкырган, огур-гуну, дааны ара иштиңге бир аяк ала-харыкын үнү чарылаарга бээр.

Төрөн черин, булдурум, төрөл чонум утундуураас, төөгүден бээр төртүтүнген чагай чадкылы: арга-эни-минге, арт-сынныга оваа да-гыяр, ак чериниң үстүн ча-жар, Улуг-Хемге углай тей-лээр, сөгүрүрү, улуг тайга-зынга чалбарып чоранарын-чың бирээзи — мези ачам Адыг-Түлдүш Шөмбүл Хуна ашак, ачам — Адыг-Түлдүш Шара Харалбаа дээр. Олар Тываның өскө бугу ядым аратары ишкан, ядыл-ту-ренги чурттап, Кашпал иш-тинге каш өшүлдүг семдер таалайга кара хемчигеш, чоран-чың билер мен. Кашпал чуртуг улус шоолуг-ла бола мал азыраас, ийи-чан-гыс саап ижер инек тулар-га, кадыр берт чеге хая-даккындан чуртуп олду-даа бээр. көшкө-чөртүккө басты-рыл-даа каар чүве. Бичан-гал, ачам көөкүй кыжын, чайын-да айнаар, тилинээр, моруактар, тарбганшаар.

авам уруг-дарым-биле мат-чимис, тоорук чыыр, оозу-биле бистиң харывыс тот-туруп, активиз шуглап ке-дирип чораннар.

Байлак аң-мөң, те-чүдма, кат-чимис, балык-байлак та-лазы-биле кайгамчык бай оран турганын мактамыш-кын, хооредиг чокка чуга-лап болур мен. Чодураа, инек-кара дээрде Ортааңы Азидо, Украинада виноград ышкыш төктүп турар, кызм-лат дээрге ойтуп ишти кы-зыл эг-те диез хооредиг чок. Тараа тарыыр шөлдүг өвөс, үнген-не чүвези өт-сиген, чечек, чер кулачы, тайга согуназы, хылба, дан-за, кылчык кылдыр кызыл оосоксерен, артыш, чигис дөш, чок-ла чүве чок. Эки-тер аал өздөңе кири маң-дыктыг дээр. Оларны кайы-каманчог чактыр боо биле өлбүрөс, боолаас, Те, чун-малар кезек-кезек болук бооп алган хая-турулгар, да-гыр баштарында халчын ту-рар, улуг телер бедик боза-га, туруг шижинде туруп ал-гылаан хем иштинге кайгап алган тургулаары ам-даа мези карамада чуртутуруп артып калган. Ачам көөкүй айнааш, бир хулбүс азы алик адык экирээр. Улуг аң болза ээдининг чамдызын артырып аар, булуң азы калбак чырын мугаш сери адаада чыгып азып алган турар чүве.

Бистиң авамыш Шара Ха-ралбаа он бир ол, кысты божаан. Эң бичен мен бол-ган мен. Бича аңы-толду аң-мени, кат-чимиси биле азы-рап остуруп каан, ийи ки-жидерни кижиле кылып, ам-дыралдыг узун оруунче кир-генин ам көзп кайгал-харал, көөкүй ада-немегте төлет-тимес, чандыргынас өрелиг бооп артанывыс олдуру-рун деп бодат, сактал чор-урун деп.

Тайга-таскыл, кадыр-кышпал иштинге чурттап чо-ран, тарай тарывас чоран болза, кемчи азың ээдин чоран-Хал-Хөлгө тараа орт-солуп чил чоранын, ол ду-гында улустун аас чога-лы — ырлар тыттып кел-гени таварыла эвөс боор. Ол ырларын саргыымда аркан, каш одурулгарын помчүкүгө дамчыдып көр-гөй.

Кашпал огу көзүргениң, Хайыр кедээр көзүргениң.

Калбак чарын астып алгаш, Тараа дилээр көзүргениң. Урбун оглу көзүргениң. Улуг кедээр көзүргениң. Уттуг-чарын астып алгаш, Тараа дилээр көзүргениң. Арыг ааардыг, сулуг, шыпын-ыркым чеге чур-таар эки болбайн аан. Бир-дыг-даа болза, балык сут-лук теренин, кижиле чеге чир-чир чүктүрүп дикчи-рин дег, ачам, авам ол кадыр Каш-палдан көкүп, таралаан Чаа-Хөлгө чурттап деп шиттирлээш, Чаа-Хөлдүң амгы Булуг-Терек, Кызыл-Дагга чурттаг бергениң. Ачам хурере додуга берген арын-шырайлыг, узун шы-рар, мөге холдарыг, ажил дөңдө амыр орбас, уйгу-чы-дан чок чоран. Далай чал-гың дег дамчыг чугаал деп чүве бар. Тывага национал-чосталгалыг революцияның халгыш Кашпалга база, хая-ларга чангы дег, чангыла-рың чеге берген. Адыг-Тү-дүш Шөмбүл Хуна ашак ыржым, шыпын Кашпал иштинде, үгүрдөн үнгөн моруук дег, ачык черге сы-гырып көкөр, делегейе чүгү бооп турарын оода дай-наар көрүп деп шиттирлээш. Кашпал билер чүвени, чеге-де чыдар чери чүдүк беэни бир айдарып чүдүк дикчи, ачам амдырал эки чүвени көрүзүр чадывас дөң бол-д-биле революция чалгыны дайың салы-ла, Чаа-Хөлге көк берген.

Чаа-Хөлге баргаш таныр-эп-өргө демежиң, арга-сым кадып, тараа тарыл, ону ажаап алгаш, оң-биле ачык төлүн азырап өстүре берген. Мен бодум үстүңде чугаалааным шыкш, 11 аякы-төлдүң эң бичези, 11 аякың болгаш арай турганда өскө-ненинги чажырбайн. Ху-вискаал-революция үнгөн, чаа үе, чаа нин-тирлеп тыяп, Тыва Арат Республиканың 1921 чылдыг августта тускы-тү-күниң, хамаарынас күрө-нөп чарлаан соода, бай-ларын, феодалдарын өңү-чүрөгенин, малын хавырып турар үеде мези ада-немег Чаа-Хөлдүн Булук-Терекке чурттап, ажилдат турган.

Яныларга хавырган мал-ды үлөп эгелээң: ачамга үлөп-хуваадалдан дөрт-беш хой, он шаа өшкү, бир бора бе берген чүве. Оларны бис:

акым Сандак, угбам Көк, мен бодум кадырың, ол хой, өшкүңүң чаныңдан дүн-хүн-даа нок ыраас чоран бис. Устүңде чугаалаан мен, ачам конук чеге, амыр-дыкын билбес ашак деп, шынап-ла, ачам чангыс чугаалаар: «Хоюнар кадырлар, кажаа-дан ундурер, инектерни хай дөңер мен чылгызе бар-дым». Оң үнүң дыңнай са-лы-ла хой кадырар, ийи-шү-саар инектер бызааларын ойландыр, кадырар аларган бис. Соелзүредди ол мал-ма-ка бир кодан хой, өшкү арпаган, чангыс бора беден эгелээш, өрү чылгы чедир өзе бергениң утас мен.

Амдырал чангыс чеге турар өвөс. «Шаг-шаа-биле турбас чавыдак көгү-биле турбас» дээр ийиң. Уе шим-чээр, өт-сиген, чер оң-ос-керлер, Бисти, чаш аны-то-лун элээн доруктуруп өстү-рүп чурый, революция кал-барып тыяп турар үеде чон бир азы амдырал чурттап, хамык чүве экипип эгелеп турда, ачам мерле шиттирлээш: «Тараалаң Таң-дык Хемчиген эгелээш, көкүп турар-дыр, бис база ачаа барып чурттап көрө-лөңү» — дээш. Ол үеде ТАР Часааның шиттириң-биле элэң хой чон, Барың-Хемчиген бээр Таңдыкже кө-чүтүп турган. Ачамың шит-тири-биле Таңдык конуңунуң Элегес дег чеге көкүп кел-гени бис. Авам, ачам акым Сандактың, угбам Көкүг, ба-за бир улуг угбам Санчай-ны, чаавам Аргышты ал ал-гаш, Таңдыга келген бис. Оң соонда Элегеске мези дуулуум Ада-чурттуг Улуг дайыңның тиилелгениңе чедир чуртташ, Чаа-Хөлге чедир көкө бергениң. Чүге дөңгө мен, акым Сандак фронтуге алыткан бис. Мези улзуумунуң, ачамның Таңдыдан дедир көкүп чо-рутканы бис ийи адыңың-дан-на болган боор деп бо-додом.

Ачамың ам бодол чоруу-румга хой чүве чугаала-рыңга ынак эвөс, иңдиг-даа болза, хонүң, саргык аяк-тыңганда, ылаңгыя бичиң арага-дары ижиккенде, чуга-сооду, хөөрээри аажок алаар. Оң чанынга одурулган, хөө-рээрин, сактышың кылы-рың база дыңнап шаг бол-ган мен. Чугаалаары, сак-тышың кылыры дыкка со-агаар бойдуңуң арым, ты-ва чонунуң бүгү-ле ажил-ке-рөөн хол-биле кылып, калдыр ишке дайыңан оларның узун назыларыңа салдар-ла деп билер мен. Иңчал-за-даа үстүңде адааным дайыңыңар дайын уржундан даан назымыңа четпейн, эр-те-ле кызыл-дустааны бил-дингир.

Тыва оқи турачы дайың-чылар дугайын амгы сал-гал парлалгандан хойну бил-лип алган. Оларның дайың-чы оруун ара-соора котла-рып бодал менде чок. Чүгө бистиң арванаста чурттап чо-рууру хонунга — Павел Би-че-кыска Улуг Тиилелгениң 50 чыл оюнук төгүлдүг ба-йырдыгыга уткучтур бажыг кадымшыды, узун на-зыны күзээр кижилер мен.

Антонда ОЮН. Кызыл хоорай.

Улу. Ону маңа база сактып, эргим номчүкүмгө сонур-гаар чадывас бодат мен. Устүңде чугаалаан мен, ачам конук чеге, амыр-дыкын билбес ашак деп, шынап-ла, ачам чангыс чугаалаар: «Хоюнар кадырлар, кажаа-дан ундурер, инектерни хай дөңер мен чылгызе бар-дым». Оң үнүң дыңнай са-лы-ла хой кадырар, ийи-шү-саар инектер бызааларын ойландыр, кадырар аларган бис. Соелзүредди ол мал-ма-ка бир кодан хой, өшкү арпаган, чангыс бора беден эгелээш, өрү чылгы чедир өзе бергениң утас мен.

Амдырал чангыс чеге турар өвөс. «Шаг-шаа-биле турбас чавыдак көгү-биле турбас» дээр ийиң. Уе шим-чээр, өт-сиген, чер оң-ос-керлер, Бисти, чаш аны-то-лун элээн доруктуруп өстү-рүп чурый, революция кал-барып тыяп турар үеде чон бир азы амдырал чурттап, хамык чүве экипип эгелеп турда, ачам мерле шиттирлээш: «Тараалаң Таң-дык Хемчиген эгелээш, көкүп турар-дыр, бис база ачаа барып чурттап көрө-лөңү» — дээш. Ол үеде ТАР Часааның шиттириң-биле элэң хой чон, Барың-Хемчиген бээр Таңдыкже кө-чүтүп турган. Ачамың шит-тири-биле Таңдык конуңунуң Элегес дег чеге көкүп кел-гени бис. Авам, ачам акым Сандактың, угбам Көкүг, ба-за бир улуг угбам Санчай-ны, чаавам Аргышты ал ал-гаш, Таңдыга келген бис. Оң соонда Элегеске мези дуулуум Ада-чурттуг Улуг дайыңның тиилелгениңе чедир чуртташ, Чаа-Хөлге чедир көкө бергениң. Чүге дөңгө мен, акым Сандак фронтуге алыткан бис. Мези улзуумунуң, ачамның Таңдыдан дедир көкүп чо-рутканы бис ийи адыңың-дан-на болган боор деп бо-додом.

Ачамың ам бодол чоруу-румга хой чүве чугаала-рыңга ынак эвөс, иңдиг-даа болза, хонүң, саргык аяк-тыңганда, ылаңгыя бичиң арага-дары ижиккенде, чуга-сооду, хөөрээри аажок алаар. Оң чанынга одурулган, хөө-рээрин, сактышың кылы-рың база дыңнап шаг бол-ган мен. Чугаалаары, сак-тышың кылыры дыкка со-агаар бойдуңуң арым, ты-ва чонунуң бүгү-ле ажил-ке-рөөн хол-биле кылып, калдыр ишке дайыңан оларның узун назыларыңа салдар-ла деп билер мен. Иңчал-за-даа үстүңде адааным дайыңыңар дайын уржундан даан назымыңа четпейн, эр-те-ле кызыл-дустааны бил-дингир.

Тыва оқи турачы дайың-чылар дугайын амгы сал-гал парлалгандан хойну бил-лип алган. Оларның дайың-чы оруун ара-соора котла-рып бодал менде чок. Чүгө бистиң арванаста чурттап чо-рууру хонунга — Павел Би-че-кыска Улуг Тиилелгениң 50 чыл оюнук төгүлдүг ба-йырдыгыга уткучтур бажыг кадымшыды, узун на-зыны күзээр кижилер мен.

Антонда ОЮН. Кызыл хоорай.

Улу. Ону маңа база сактып, эргим номчүкүмгө сонур-гаар чадывас бодат мен. Устүңде чугаалаан мен, ачам конук чеге, амыр-дыкын билбес ашак деп, шынап-ла, ачам чангыс чугаалаар: «Хоюнар кадырлар, кажаа-дан ундурер, инектерни хай дөңер мен чылгызе бар-дым». Оң үнүң дыңнай са-лы-ла хой кадырар, ийи-шү-саар инектер бызааларын ойландыр, кадырар аларган бис. Соелзүредди ол мал-ма-ка бир кодан хой, өшкү арпаган, чангыс бора беден эгелээш, өрү чылгы чедир өзе бергениң утас мен.

Амдырал чангыс чеге турар өвөс. «Шаг-шаа-биле турбас чавыдак көгү-биле турбас» дээр ийиң. Уе шим-чээр, өт-сиген, чер оң-ос-керлер, Бисти, чаш аны-то-лун элээн доруктуруп өстү-рүп чурый, революция кал-барып тыяп турар үеде чон бир азы амдырал чурттап, хамык чүве экипип эгелеп турда, ачам мерле шиттирлээш: «Тараалаң Таң-дык Хемчиген эгелээш, көкүп турар-дыр, бис база ачаа барып чурттап көрө-лөңү» — дээш. Ол үеде ТАР Часааның шиттириң-биле элэң хой чон, Барың-Хемчиген бээр Таңдыкже кө-чүтүп турган. Ачамың шит-тири-биле Таңдык конуңунуң Элегес дег чеге көкүп кел-гени бис. Авам, ачам акым Сандактың, угбам Көкүг, ба-за бир улуг угбам Санчай-ны, чаавам Аргышты ал ал-гаш, Таңдыга келген бис. Оң соонда Элегеске мези дуулуум Ада-чурттуг Улуг дайыңның тиилелгениңе чедир чуртташ, Чаа-Хөлге чедир көкө бергениң. Чүге дөңгө мен, акым Сандак фронтуге алыткан бис. Мези улзуумунуң, ачамның Таңдыдан дедир көкүп чо-рутканы бис ийи адыңың-дан-на болган боор деп бо-додом.

Ачамың ам бодол чоруу-румга хой чүве чугаала-рыңга ынак эвөс, иңдиг-даа болза, хонүң, саргык аяк-тыңганда, ылаңгыя бичиң арага-дары ижиккенде, чуга-сооду, хөөрээри аажок алаар. Оң чанынга одурулган, хөө-рээрин, сактышың кылы-рың база дыңнап шаг бол-ган мен. Чугаалаары, сак-тышың кылыры дыкка со-агаар бойдуңуң арым, ты-ва чонунуң бүгү-ле ажил-ке-рөөн хол-биле кылып, калдыр ишке дайыңан оларның узун назыларыңа салдар-ла деп билер мен. Иңчал-за-даа үстүңде адааным дайыңыңар дайын уржундан даан назымыңа четпейн, эр-те-ле кызыл-дустааны бил-дингир.

Тыва оқи турачы дайың-чылар дугайын амгы сал-гал парлалгандан хойну бил-лип алган. Оларның дайың-чы оруун ара-соора котла-рып бодал менде чок. Чүгө бистиң арванаста чурттап чо-рууру хонунга — Павел Би-че-кыска Улуг Тиилелгениң 50 чыл оюнук төгүлдүг ба-йырдыгыга уткучтур бажыг кадымшыды, узун на-зыны күзээр кижилер мен.

Антонда ОЮН. Кызыл хоорай.

Улу. Ону маңа база сактып, эргим номчүкүмгө сонур-гаар чадывас бодат мен. Устүңде чугаалаан мен, ачам конук чеге, амыр-дыкын билбес ашак деп, шынап-ла, ачам чангыс чугаалаар: «Хоюнар кадырлар, кажаа-дан ундурер, инектерни хай дөңер мен чылгызе бар-дым». Оң үнүң дыңнай са-лы-ла хой кадырар, ийи-шү-саар инектер бызааларын ойландыр, кадырар аларган бис. Соелзүредди ол мал-ма-ка бир кодан хой, өшкү арпаган, чангыс бора беден эгелээш, өрү чылгы чедир өзе бергениң утас мен.

Амдырал чангыс чеге турар өвөс. «Шаг-шаа-биле турбас чавыдак көгү-биле турбас» дээр ийиң. Уе шим-чээр, өт-сиген, чер оң-ос-керлер, Бисти, чаш аны-то-лун элээн доруктуруп өстү-рүп чурый, революция кал-барып тыяп турар үеде чон бир азы амдырал чурттап, хамык чүве экипип эгелеп турда, ачам мерле шиттирлээш: «Тараалаң Таң-дык Хемчиген эгелээш, көкүп турар-дыр, бис база ачаа барып чурттап көрө-лөңү» — дээш. Ол үеде ТАР Часааның шиттириң-биле элэң хой чон, Барың-Хемчиген бээр Таңдыкже кө-чүтүп турган. Ачамың шит-тири-биле Таңдык конуңунуң Элегес дег чеге көкүп кел-гени бис. Авам, ачам акым Сандактың, угбам Көкүг, ба-за бир улуг угбам Санчай-ны, чаавам Аргышты ал ал-гаш, Таңдыга келген бис. Оң соонда Элегеске мези дуулуум Ада-чурттуг Улуг дайыңның тиилелгениңе чедир чуртташ, Чаа-Хөлге чедир көкө бергениң. Чүге дөңгө мен, акым Сандак фронтуге алыткан бис. Мези улзуумунуң, ачамның Таңдыдан дедир көкүп чо-рутканы бис ийи адыңың-дан-на болган боор деп бо-додом.

Ачамың ам бодол чоруу-румга хой чүве чугаала-рыңга ынак эвөс, иңдиг-даа болза, хонүң, саргык аяк-тыңганда, ылаңгыя бичиң арага-дары ижиккенде, чуга-сооду, хөөрээри аажок алаар. Оң чанынга одурулган, хөө-рээрин, сактышың кылы-рың база дыңнап шаг бол-ган мен. Чугаалаары, сак-тышың кылыры дыкка со-агаар бойдуңуң арым, ты-ва чонунуң бүгү-ле ажил-ке-рөөн хол-биле кылып, калдыр ишке дайыңан оларның узун назыларыңа салдар-ла деп билер мен. Иңчал-за-даа үстүңде адааным дайыңыңар дайын уржундан даан назымыңа четпейн, эр-те-ле кызыл-дустааны бил-дингир.

Тыва оқи турачы дайың-чылар дугайын амгы сал-гал парлалгандан хойну бил-лип алган. Оларның дайың-чы оруун ара-соора котла-рып бодал менде чок. Чүгө бистиң арванаста чурттап чо-рууру хонунга — Павел Би-че-кыска Улуг Тиилелгениң 50 чыл оюнук төгүлдүг ба-йырдыгыга уткучтур бажыг кадымшыды, узун на-зыны күзээр кижилер мен.

Антонда ОЮН. Кызыл хоорай.

Улу. Ону маңа база сактып, эргим номчүкүмгө сонур-гаар чадывас бодат мен. Устүңде чугаалаан мен, ачам конук чеге, амыр-дыкын билбес ашак деп, шынап-ла, ачам чангыс чугаалаар: «Хоюнар кадырлар, кажаа-дан ундурер, инектерни хай дөңер мен чылгызе бар-дым». Оң үнүң дыңнай са-лы-ла хой кадырар, ийи-шү-саар инектер бызааларын ойландыр, кадырар аларган бис. Соелзүредди ол мал-ма-ка бир кодан хой, өшкү арпаган, чангыс бора беден эгелээш, өрү чылгы чедир өзе бергениң утас мен.

Амдырал чангыс чеге турар өвөс. «Шаг-шаа-биле турбас чавыдак көгү-биле турбас» дээр ийиң. Уе шим-чээр, өт-сиген, чер оң-ос-керлер, Бисти, чаш аны-то-лун элээн доруктуруп өстү-рүп чурый, революция кал-барып тыяп турар үеде чон бир азы амдырал чурттап, хамык чүве экипип эгелеп турда, ачам мерле шиттирлээш: «Тараалаң Таң-дык Хемчиген эгелээш, көкүп турар-дыр, бис база ачаа барып чурттап көрө-лөңү» — дээш. Ол үеде ТАР Часааның шиттириң-биле элэң хой чон, Барың-Хемчиген бээр Таңдыкже кө-чүтүп турган. Ачамың шит-тири-биле Таңдык конуңунуң Элегес дег чеге көкүп кел-гени бис. Авам, ачам акым Сандактың, угбам Көкүг, ба-за бир улуг угбам Санчай-ны, чаавам Аргышты ал ал-гаш, Таңдыга келген бис. Оң соонда Элегеске мези дуулуум Ада-чурттуг Улуг дайыңның тиилелгениңе чедир чуртташ, Чаа-Хөлге чедир көкө бергениң. Чүге дөңгө мен, акым Сандак фронтуге алыткан бис. Мези улзуумунуң, ачамның Таңдыдан дедир көкүп чо-рутканы бис ийи адыңың-дан-на болган боор деп бо-додом.

Ачамың ам бодол чоруу-румга хой чүве чугаала-рыңга ынак эвөс, иңдиг-даа болза, хонүң, саргык аяк-тыңганда, ылаңгыя бичиң арага-дары ижиккенде, чуга-сооду, хөөрээри аажок алаар. Оң чанынга одурулган, хөө-рээрин, сактышың кылы-рың база дыңнап шаг бол-ган мен. Чугаалаары, сак-тышың кылыры дыкка со-агаар бойдуңуң арым, ты-ва чонунуң бүгү-ле ажил-ке-рөөн хол-биле кылып, калдыр ишке дайыңан оларның узун назыларыңа салдар-ла деп билер мен. Иңчал-за-даа үстүңде адааным дайыңыңар дайын уржундан даан назымыңа четпейн, эр-те-ле кызыл-дустааны бил-дингир.

Тыва оқи турачы дайың-чылар дугайын амгы сал-гал парлалгандан хойну бил-лип алган. Оларның дайың-чы оруун ара-соора котла-рып бодал менде чок. Чүгө бистиң арванаста чурттап чо-рууру хонунга — Павел Би-че-кыска Улуг Тиилелгениң 50 чыл оюнук төгүлдүг ба-йырдыгыга уткучтур бажыг кадымшыды, узун на-зыны күзээр кижилер мен.

Антонда ОЮН. Кызыл хоорай.

Улу. Ону маңа база сактып, эргим номчүкүмгө сонур-гаар чадывас бодат мен. Устүңде чугаалаан мен, ачам конук чеге, амыр-дыкын билбес ашак деп, шынап-ла, ачам чангыс чугаалаар: «Хоюнар кадырлар, кажаа-дан ундурер, инектерни хай дөңер мен чылгызе бар-дым». Оң үнүң дыңнай са-лы-ла хой кадырар, ийи-шү-саар инектер бызааларын ойландыр, кадырар аларган бис. Соелзүредди ол мал-ма-ка бир кодан хой, өшкү арпаган, чангыс бора беден эгелээш, өрү чылгы чедир өзе бергениң утас мен.

Амдырал чангыс чеге турар өвөс. «Шаг-шаа-биле турбас чавыдак көгү-биле турбас» дээр ийиң. Уе шим-чээр, өт-сиген, чер оң-ос-керлер, Бисти, чаш аны-то-лун элээн доруктуруп өстү-рүп чурый, революция кал-барып тыяп турар үеде чон бир азы амдырал чурттап, хамык чүве экипип эгелеп турда, ачам мерле шиттирлээш: «Тараалаң Таң-дык Хемчиген эгелээш, көкүп турар-дыр, бис база ачаа барып чурттап көрө-лөңү» — дээш. Ол үеде ТАР Часааның шиттириң-биле элэң хой чон, Барың-Хемчиген бээр Таңдыкже кө-чүтүп турган. Ачамың шит-тири-биле Таңдык конуңунуң Элегес дег чеге көкүп кел-гени бис. Авам, ачам акым Сандактың, угбам Көкүг, ба-за бир улуг угбам Санчай-ны, чаавам Аргышты ал ал-гаш, Таңдыга келген бис. Оң соонда Элегеске мези дуулуум Ада-чурттуг Улуг дайыңның тиилелгениңе чедир чуртташ, Чаа-Хөлге чедир көкө бергениң. Чүге дөңгө мен, акым Сандак фронтуге алыткан бис. Мези улзуумунуң, ачамның Таңдыдан дедир көкүп чо-рутканы бис ийи адыңың-дан-на болган боор деп бо-додом.

Ачамың ам бодол чоруу-румга хой чүве чугаала-рыңга ынак эвөс, иңдиг-даа болза, хонүң, саргык аяк-тыңганда, ылаңгыя бичиң арага-дары ижиккенде, чуга-сооду, хөөрээри аажок алаар. Оң чанынга одурулган, хөө-рээрин, сактышың кылы-рың база дыңнап шаг бол-ган мен. Чугаалаары, сак-тышың кылыры дыкка со-агаар бойдуңуң арым, ты-ва чонунуң бүгү-ле ажил-ке-рөөн хол-биле кылып, калдыр ишке дайыңан оларның узун назыларыңа салдар-ла деп билер мен. Иңчал-за-даа үстүңде адааным дайыңыңар дайын уржундан даан назымыңа четпейн, эр-те-ле кызыл-дустааны бил-дингир.

Тыва оқи турачы дайың-чылар дугайын амгы сал-гал парлалгандан хойну бил-лип алган. Оларның дайың-чы оруун ара-соора котла-рып бодал менде чок. Чүгө бистиң арванаста чурттап чо-рууру хонунга — Павел Би-че-кыска Улуг Тиилелгениң 50 чыл оюнук төгүлдүг ба-йырдыгыга уткучтур бажыг кадымшыды, узун на-зыны күзээр кижилер мен.

Антонда ОЮН. Кызыл хоорай.

Улу. Ону маңа база сактып, эргим номчүкүмгө сонур-гаар чадывас бодат мен. Устүңде чугаалаан мен, ачам конук чеге, амыр-дыкын билбес ашак деп, шынап-ла, ачам чангыс чугаалаар: «Хоюнар кадырлар, кажаа-дан ундурер, инектерни хай дөңер мен чылгызе бар-дым». Оң үнүң дыңнай са-лы-ла хой кадырар, ийи-шү-саар инектер бызааларын ойландыр, кадырар аларган бис. Соелзүредди ол мал-ма-ка бир кодан хой, өшкү арпаган, чангыс бора беден эгелээш, өрү чылгы чедир өзе бергениң утас мен.

Амдырал чангыс чеге турар өвөс. «Шаг-шаа-биле турбас чавыдак көгү-биле турбас» дээр ийиң. Уе шим-чээр, өт-сиген, чер оң-ос-керлер, Бисти, чаш аны-то-лун элээн доруктуруп өстү-рүп чурый, революция кал-барып тыяп турар үеде чон бир азы амдырал чурттап, хамык чүве экипип эгелеп турда, ачам мерле шиттирлээш: «Тараалаң Таң-дык Хемчиген эгелээш, көкүп турар-дыр, бис база ачаа барып чурттап көрө-лөңү» — дээш. Ол үеде ТАР Часааның шиттириң-биле элэң хой чон, Барың-Хемчиген бээр Таңдыкже кө-чүтүп турган. Ачамың шит-тири-биле Таңдык конуңунуң Элегес дег чеге көкүп кел-гени бис. Авам, ачам акым Сандактың, угбам Көкүг, ба-за бир улуг угбам Санчай-ны, чаавам Аргышты ал ал-гаш, Таңдыга келген бис. Оң соонда Элегеске мези дуулуум Ада-чурттуг Улуг дайыңның тиилелгениңе чедир чуртташ, Чаа-Хөлге чедир көкө бергениң. Чүге дөңгө мен, акым Сандак фронтуге алыткан бис. Мези улзуумунуң, ачамның Таңдыдан дедир көкүп чо-рутканы бис ийи адыңың-дан-на болган боор деп бо-додом.

Ачамың ам бодол чоруу-румга хой чүве чугаала-рыңга ынак эвөс, иңдиг-даа болза, хонүң, саргык аяк-тыңганда, ылаңгыя бичиң арага-дары ижиккенде, чуга-сооду, хөөрээри аажок алаар. Оң чанынга одурулган, хөө-рээрин, сактышың кылы-рың база дыңнап шаг бол-ган мен. Чугаалаары, сак-тышың кылыры дыкка со-агаар бойдуңуң арым, ты-ва чонунуң бүгү-ле ажил-ке-рөөн хол-биле кылып, калдыр ишке дайыңан оларның узун назыларыңа салдар-ла деп билер мен. Иңчал-за-даа үстүңде адааным дайыңыңар дайын уржундан даан назымыңа четпейн, эр-те-ле кызыл-дустааны бил-дингир.

Тыва оқи турачы дайың-чылар дугайын амгы сал-гал парлалгандан хойну бил-лип алган. Оларның дайың-чы оруун ара-соора котла-рып бодал менде чок. Чүгө бистиң арванаста чурттап чо-рууру хонунга — Павел Би-че-кыска Улуг Тиилелгениң 50 чыл оюнук төгүлдүг ба-йырдыгыга уткучтур бажыг кадымшыды, узун на-зыны күзээр кижилер мен.

Антонда ОЮН. Кызыл хоорай.

Улу. Ону маңа база сактып, эргим номчүкүмгө сонур-гаар чадывас бодат мен. Устүңде чугаалаан мен, ачам конук чеге, амыр-дыкын билбес ашак деп, шынап-ла, ачам чангыс чугаалаар: «Хоюнар кадырлар, кажаа-дан ундурер, инектерни хай дөңер мен чылгызе бар-дым». Оң үн

